

EVIDENCIJA PODATAKA ZA ĐECU SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA u MEIS

1. UVOD

Poznato je da se u Ministarstvu prosvjete svi podaci o učenicima prikupljaju kroz MEIS web aplikaciju. Oni uključuju i podatke o đeci sa posebnim obrazovnim potrebama koji su pod našom posebnom pažnjom.

Naime, država teži da ispuni cilj proklamovan u odnosu na ostvarivanje jednakih mogućnosti i šansi u obrazovanju za đecu sa posebnim obrazovnim potrebama. Zbog toga su podaci koje škole dostavljaju od nemjerljivog značaja u kreiranju obrazovne politike i određivanje redosljeda rješavanja prioriteta i otklanjanja problema.

Podaci o đeci sa posebnim obrazovnim potrebama prikupljaju se po osnovu nekoliko kriterijuma: smetnja i teškoća u razvoju, IROP, rješenje o usmjeravanju i sl. Ministarstvo prosvjete ih analizira samo na ukupnom nivou (statističke brojke), a ne pojedinačno po detetu. Dakle, tajnost podataka je osigurana i ne postoji mogućnost izazivanja neprijatnosti detetu, roditelju, nastavniku ili upravi škole.

2. MEIS

MEIS (Montenegrin Education Information System – Informacioni sistem obrazovanja Crne Gore) je web aplikacija uvedena postepeno od školske 2010/11 godine. Sastoji se od više aktivnosti koje su se odvijale postepeno i možemo ih podijeliti u nekoliko oblasti i to: infrastruktura, baza podataka, servisi, edukacija i dr.

Neki od ciljeva uvođenja MEIS aplikacije su: analiza kvaliteta obrazovanja, brža statistika na svim nivoima, procjena stanja objekata i potrebnih ulaganja, uspostavljanje sistema socijalne brige za učenike itd. Izvještavanje iz baze podataka podijeljeno je na veliki broj grupa. Svaka škola ima mogućnosti da vidi samo svoje podatke i izvještaje za svoju školu.

Dakle, u okviru MEIS aplikacije prikupljaju se sveobuhvatni podaci za svakog zaposlenog i učenika. Učenici se prate tokom cijelog procesa školovanja (do visokog obrazovanja). Svaki zaposleni u školi obučava se za korišćenje MEIS aplikacije. Obaveze prema MEIS aplikaciji proizilaze iz uloge u školi. Shodno tome, uprava škole

kreira odjeljenja, dijeli nastavu i unosi podatke o zaposlenima u sistem. Razredne starješine upisuju učenike svog odjeljenja u elektronski dnevnik, evidentiraju izostanke, disciplinu. Svaki nastavnik unosi ocjene za svoj predmet za učenike kojima predaje. Razredne starješine i uprava škole imaju uvid u izvještaje direktno iz sistema.

Važno je reći da sve ustanove imaju računarsku opremu (preko 5000 računara, štampača, projektora, skenera itd.), internet konekciju: u 173 ustanove se ostvaruje putem ADSL-a, dok se u 60 ustanova putem satelitske veze. U osnovnim i srednjim školama postoje školski (lokalni) ICT koordinatori, oko 9000 operatera (svi zaposleni evidentiraju podatke u IS).

Zaposleni u Ministarstvu prosvjete, Zavodu za školstvo, Centru za stručno obrazovanje, Ispitnom centru i Zavodu za udžbenike u nastavna sredstva mogu da koriste statističke podatke putem portala za razmjenu podataka www.podaci.edu.me. Kreiran je i portal za ocjene putem kojeg roditelji mogu imati uvid u ocjene, izostanke, vladanje svoje dece (www.ocjene.edu.me).

3. MEIS I ĐECA S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Poznato je da su škole u obavezi da **blagovremeno i tačno unose podatke u Informacioni sistem obrazovanja Crne Gore MEIS** aplikaciju.

Na osnovu Opšteg zakona o obrazovanju i vaspitanju i Pravilnika o obliku i načinu vođenja pedagoške evidencije i sadržini javnih isprava u školama odgovoran je **direktor. Pedagoška evidencija se vodi u obliku zapisa na papiru, a istovremeno se, po pravilu, vodi i u elektronskom obliku.**

Ustanova vodi bazu podataka u okviru MEIS, kojim upravlja Ministarstvo. Lični podaci upisani u bazu prikupljaju se, obrađuju, čuvaju i koriste za potrebe obrazovno-vaspitnog rada ustanova i Ministarstva. Svi vidovi prikupljanja, držanja, obrade, objavljivanja i korišćenja podataka sprovode se u skladu sa zakonom kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

S tim u vezi direktor javne ustanove može se, pored slučajeva propisanih zakonom, **razriješiti**, ako **nije obezbijedio blagovremen i tačan unos podataka u MEIS.**

Ponavljamo da podaci o deci sa posebnim obrazovnim potrebama prikupljaju se po osnovu nekoliko kriterijuma: smetnja i teškoća u razvoju, IROP, rješenje o

usmjeravanju i sl. Svi podaci su neophodni, a Ministarstvo prosvjete ih analizira samo na ukupnom nivou, nipošto pojedinačno po detetu. Dakle, tajnost podataka je osigurana i ne postoji mogućnost izazivanja neprijatnosti detetu, roditelju, nastavniku ili upravi škole.

Navešćemo primjer: dijete koje nema rješenje o usmjeravanju, a ima poteškoće u učenju evidentira se na način što ćete u polju **Rješenje o usmjeravanju** odabrati „Ne“, a zatim na dugme **Dodaj** čekirati opciju **IX Đeca sa poteškoćama u učenju**, i na kraju potvrditi na dugme **Dodaj odabrane**.

Slika 1:

The screenshot shows a web application interface for adding special needs. The browser window title is "DodajPosebnePotrebe - Google Chrome". The URL is "https://www.meisportal.edu.me/ev_ucenika/faces/_ADFv_?_afPfm=4.1&t".

Left Sidebar (List of Special Needs):

- Select All | Select None
- Select Naziv
- I Djeca sa tjelesnim smetnjama
- II Djeca sa mentalnim smetnjama
- III A. Djeca sa smetnjama vida
- III B. Nagluva i gluva djeca
- III C. Djeca sa govorno-jezičkim smetnjama
- III D. Djeca sa autizmom
- IV Djeca sa problemima u ponašanju
- V Djeca sa teškim hroničnim oboljenjima
- VI Djeca sa emocionalnim teškoćama
- VII Djeca sa kombinovanim smetnjama
- VIII Djeca sa dugotrajnim bolestima
- IX Djeca sa poteškoćama u učenju
- X Djeca sa teškoćama uzrokovanim socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama

Main Form Fields:

- Pol: M Z
- RAE:
- Državljanstvo: Crne Gore
- Raseljeno lice: Ne Da
- Datum prekida školovanja:
- Razlog prestanka školovanja:
- Rješenje o kat. posebne obr. pot.:
- IROP:
- Posebne obrazovne potrebe učenika

Table:

Naziv	Briši
Nema	

Buttons: Dodaj, Dodaj odabrane, Odustani

4. ĐECA SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

U sistemu obrazovanja se primjenjuju inkluzivni principi, prije svega pravo djeteta da odrasta u primarnoj porodici i da se školuje u okviru redovnog sistema. Za svako od ove djece izrađuju se individualni razvojno-obrazovni programi (IROP).

Strategija inkluzivnog obrazovanja (2014-2018) ima za cilj da deci s posebnim obrazovnim potrebama omogući pristup obrazovanju, racionalno i operativno obezbijedi postizanje razvojnih i obrazovnih postignuća.

Njeni zadaci su: rana detekcija, intervencija, učenje, razvoj i psihosocijalna podrška deci i njihovim roditeljima; pristup i kontinuitet kvalitetnog obrazovanja; podrška za proces nastave i učenja na svim nivoima; adekvatno bazično obrazovanje, specijalističko osposobljavanje i profesionalno usavršavanje nastavnog i stručnog kadra; praćenje i evaluacija obrazovnih i razvojnih postignuća djece.

4.1. Opis smetnji u razvoju

Terminologija u upotrebi u Crnoj Gori *deca sa posebnim obrazovnim potrebama* je usaglašena sa onom koju predlaže Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj¹ i koristi se u Evropskoj uniji². Upotrebljava se na školskom nivou i obuhvata decu: sa smetnjama³ i teškoćama u razvoju⁴.

Deca sa tjelesnim smetnjama

	Đeca sa lakšim tjelesnim smetnjama koja su samostalna kod svih radnji, osim onih koje zahtijevaju dobru spretnost ruku, kada im je potrebna manja pomoć drugih lica, jednostavnija prilagođavanja i pomoćna sredstva.
	Đeca sa umjerenim tjelesnim smetnjama se samostalno kreću po prostorijama ili na kraće razdaljine, djelimično izvode fizičke

¹ OECD

² Istovjetan pojam se koristi u sljedećim zemljama: Albanija, Austrija, Belgija, Bosna i Hercegovina, Češka, Finska, Grčka, Irska, Italija, Kipar, Kosovo, Letonija, Makedonija, Njemačka, Poljska, Portugal, Slovačka, Slovenija, Španija, Velika Britanija.

³ Tjelesne, intelektualne, senzorne, kombinovane i autizam.

⁴ Govorno-jezičke, ponašanje, učenje, teška hronična i dugotrajna oboljenja, teškoće usljed emocionalne, socijalne, jezičke i kulturološke deprivacije.

<p><i>Đeca sa tjelesnim smetnjama</i> su đeca čije se sposobnosti odnose na izvođenje pokreta, pomijeranje i korišćenja djelova tijela, pokretanja čitavog tijela do potpune tjelesne neaktivnosti.</p>	<p>aktivnosti, pa i ako se izvodi uz pomoć drugog lica, nadgledanje ili tehnička pomagala.</p>
	<p>Đeca sa težim tjelesnim smetnjama za kretanje koriste pomagala (ortoze, štake, kolica na ručni pogon, hodalice i sl.) i imaju značajno umanjenu finu motoriku ruku pa im za izvođenje vaspitno-obrazovnog rada može biti potrebna pomoć drugog lica.</p>
	<p>Đeca sa teškim tjelesnim smetnjama imaju male funkcionalne pokrete tijela, pa za kretanje koriste elektromotorna kolica, za šeđenje prilagođena pomoćna sredstva, a kod izvođenja vaspitno-obrazovnog rada pomoć drugog lica.</p>

Đeca sa intelektualnim smetnjama

<p><i>Đeca sa intelektualnim smetnjama</i> imaju umanjene sposobnosti: učenja, pamćenja, prišćenja, reprodukovanja i ostalih misaonih funkcija.</p>	<p>Kod lakših smetnji su umanjene intelektualne sposobnosti za učenje i izvođenje vještina, snalaženje u rješavanju jednostavnih problema - mogu se osposobiti na osnovu rutinskih vještina za jednostavne poslove i samostalan socijalni život.</p>
	<p>Kod umjerenih smetnji postoje intelektualne sposobnost da usvoje osnove čitanja, pisanja, razviju vještine osnovnog samozbrinjavanja; mogu se osposobiti za jednostavne, praktične, rutinske i poznate poslove, pod stalnim i neposrednim nadzorom.</p>
	<p>Kod težih smetnji imaju veoma umanjene intelektualne sposobnosti za učenje, otežano realizuju svakodnevne životne potrebe; mogu se osposobiti za najjednostavnije radnje, znanja i vještine neophodne za svakodnevni život uz pomoć i/ili nadgledanje.</p>

	Kod teških smetnji su jako umanjene sposobnostima za svakodnevne životne potrebe, pa je potrebno razvijati vještine interakcije uz njegu, nadzor i pomoć od strane drugog lica.
--	---

Deca sa smetnjama vida su sa djelimičnim ili potpuno umanjenim sposobnostima vidnog sistema da prime nadražaje. Razlikuju se: đeca sa slabovidošću koja imaju smetnje u vizuelnoj percepciji, suženju vidnog polja, oštine i preostalog vida; đeca bez ostatka vida koja imaju minimalni ostatak ili su bez ostatka vida u zavisnosti od stepena oštine vida, prisustva percepcije svjetlosti, kvaliteta vidnog polja i upotrebe ostalih čula.

Nagluva i gluva deca

<p><i>Nagluva i gluva deca</i> imaju suženje slušnog polja što uzrokuje teškoće u formiranju govora i ometa sporazumijevanje verbalnim putem, dok gluva deca imaju potpuni gubitak sluha i nemogućnost kontakta sa zvukom.</p>	Lakši gubitak sluha: na jednom ili oba uva mogu imati problem u formiranju govora i obezbjeđuje im se habilitacija ili rehabilitacija i odgovarajuća pomagala (slušne aparate).
	Umjereni gubitak sluha: otežano slušanje, formiranje govora i sporazumijevanje te je potrebna rana audiološka intervencija, posebni uslovi i pomagala.
	Teži gubitak sluha: otežano slušanje, formiranje glasova, razumijevanje i govorno sporazumijevanje; potrebna je rana intervencija, odnosno rehabilitaciju, stručna pomoć (slušni trening, uputstva za čitanje govora sa usta), adekvatne obrazovne tehnologije i znanja o njima.
	Teški gubitak sluha: vrlo otežano slušanje, formiranje, razumijevanje govora i sporazumijevanje, teškoće pri usvajanju znanja; obezbjeđuju se adekvatne obrazovne tehnologije.
	Najteži gubitak sluha: moguć kontakt sa zvukom, ali ne mogu izgraditi govor ni pomoću slušnog aparata; obezbjeđuju se

	posebni uslovi i pomagala, adekvatne obrazovne metodologije i tehnologije.
	Potpuni gubitak sluha: kontakt sa zvukom primaju putem vibracija, ne razlikuju dvije jačine zvuka i ne mogu čuti i razumjeti verbalni govor; obezbjeđuju se posebni uslovi i pomagala, adekvatne obrazovne metodologije i tehnologije.

Deca sa autizmom su sa smetnjama u komunikaciji, društvenom kontaktu, razmišljanju, ponašanju i senzornoj percepciji.

Deca sa kombinovanim smetnjama imaju više smetnji u razvoju pri čemu je akcenat na primarnoj smetnji.

4.2. Opis teškoća u razvoju

Deca sa govorno-jezičkim teškoćama su sa smetnjama u izgovoru glasova, u razvoju produkcije i razumijevanja govora, u čitanju i pisanju i sa poremećajem ritma i tempa govora. Razlikuju se:

Lakše do umjerene govorno-jezičke teškoće ispoljavaju se u izgovoru pojedinih glasova (dislalijsa), poteškoćama čitanja i pisanja (disleksija i disgrafija), ritma i tempa govora (mucanje).	Teže do teške govorno- jezičke teškoće su razvojna disfazija, govor nerazumljiv za okolinu; đeca razvijaju komunikaciju s nekoliko dvosložnih riječi i sl.
--	--

Deca sa problemima u ponašanju su ona čije se ponašanje manifestuje neuspješnom socijalnom integracijom, agresivnošću i/ili autoagresivnošću, uživanjem psihoaktivnih supstanci, uništavanjem tuđe imovine, bježanjem od kuće, dužim izostajanjem sa nastave, problemima sa zakonom i dr.

<i>Dodatni kriterijumi</i> - izostajanje iz škole i neopravdani časovi (učestalost iz godine u godinu, koje prevazilazi prihvatljive brojke), nasilništvo (agresivni i nasilni ispadi), učestalost verbalne agresije (vrijeđanje, psovke i sl) i konflikata sa drugima, u kontinuitetu (učestalo,	<i>Opis i pokazatelji ponašanja</i> - učestalost neprihvatljivog ponašanja u dugogodišnjem trajanju, broj izostanaka koju su sukcesivne prirode i duže trajaju; broj intervencija i učestalost upućivanja u pedagoško psihološku službu, broj zapisa u kontinuitetu/višegodišnjem trajanju,
---	---

godinama) imaju izrečene teže vaspitne mjere (ukor direktora, nastavničkog vijeća i teži), asocijalno ponašanje, delinkvencija, uživanje narkotika i dr.	učestalost ponašanja, kontinuitet i učestalost izricanja vaspitnih mjera.
--	---

Deca sa teškim bronhičnim oboljenjima su sa oboljenjima srca i krvnih sudova, organa za disanje, varenje i izlučivanja, kože i potkožnog tkiva, centralnog i perifernog nervnog sistema, krvi, žlijezda sa unutrašnjim lučenjem, psihijatrijskim, alergijskim, autoimunim, reumatološkim, metaboličkim i malignim oboljenjima.

Deca sa emocionalnim teškoćama imaju teškoće produženog trajanja, koje nijesu situacionog porijekla - ne razvijaju adekvatne socijalne relacije sa vršnjacima, odraslima i sl.

<i>Dodatni kriterijumi su</i> - učenici kod kojih su registrovani: strahovi, fobije, neuroze, anksioznost, niska frustraciona tolerancija, povučenost i sl. Problem nije situacioni već u produženom trajanju.	<i>Opis ponašanja</i> - ne druži se, ne komunicira sa drugom decom, nastavnicima, otpor pri dolasku u školu, odbija kontakt sa drugima, razvija psihosomatske reakcije (česte glavobolje, traži da ide kući).
--	---

Deca sa dugotrajnim bolestima imaju oboljenja raznog porijekla u trajanju dužem od tri mjeseca.

Deca sa poteškoćama u učenju zbog poznatih ili nepoznatih smetnji u djelovanju centralnog nervnog sistema imaju problem sa pažnjom, pamćenjem, mišljenjem, komunikacijom, emocionalnim sazrijevanjem i opšti uspjeh nedovoljan u dužem periodu.

<i>Dodatni kriterijumi</i> – problem su im pažnja, motivacija (deca sa ADHD); od početka školovanja i kontinuirano imaju nedovoljne ocjene (4 i više slabih ocjena) iz ključnih predmeta...	<i>Pokazatelji i opis ponašanja</i> – opšti uspjeh nezadovoljavajući u višegodišnjem trajanju - broj slabih, u kontinuitetu pohađanje dopunske nastave i sl.
---	--

Đeca sa teškoćama uzrokovanim socijalnim, jezičkim i kulturološkim preprekama žive u nepovoljnim materijalnim i porodičnim uslovima (bez roditeljskog staranja, nasilje u porodici, bolest, zavisnost od psihoaktivnih supstanci i sl.) i đeca sa ometajućim kulturološkim i jezičkim faktorima.

<p><i>Dodatni kriterijumi za učenike sa ometajućim socio-ekonomskim faktorima - nepovoljni materijalni uslovi u kojima đeca žive, đeca bez roditeljskog staranja, iz disfunkcionalnih porodica (kriminal, bolest, droga i sl.), zanemarivana i zlostavljana đeca (nasilje u porodici).</i></p>	<p><i>Indikator i opis – podaci iz saradnje sa centrom za socijalni rad, nezaposlenost roditelja, porodice korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice tzv. MOP-a, dobijaju besplatne udžbenike i sl. Faktori su u produženom trajanju - ne situacioni.</i></p>
<p><i>Dodatni kriterijumi za učenike sa ometajućim kulturološkim faktorima - RE, rasa, kultura, pripadnost „rizičnim grupama“.</i></p>	<p><i>Indikator i opis - specifičnost porodičnog miljea, kulturološki, vrijednosni sistem itd.</i></p>
<p><i>Dodatni kriterijumi za učenike sa ometajućim jezičkim faktorima – školovanje na nematernjem jeziku, bilingvizam u porodici (uzeti u obzir koji se jezik kod kuće upotrebljava).</i></p>	<p><i>Indikator i opis - u porodicama se ne koristi jezik zajednice već je maternji jezik neki drugi jezik, doseljavanje iz zemlje u kojoj je dijete školovano na drugom jeziku duži niz godina i sl.</i></p>

3.3. Dodatno razmatanje i opis kombinovanih smetnji

Kao što je rečeno termin posebne obrazovne potrebe obuhvata đecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju.

Đeca sa smetnjama u razvoju su sa: tjelesnim, intelektualnim, senzornim smetnjama (slušne i smetnje vida) i sa autizmom. Takođe i kombinovane smetnje.

Đeca s teškoćama u razvoju su ona kod kojih se razmatra: govorno-jezičke teškoće, ponašanje, učenje, teška hronična i dugotrajna oboljenja, emocionalna, socijalna, jezička i kulturološka deprivacija.

Naglašavamo da ne treba miješati smetnje i teškoće u razvoju. S tim u vezi potrebno je razumjeti da kombinovane smetnje ne uključuju teškoće ponašanja, učenja, emocionalnog porijekla i sl.

Nadalje, kombinovane smetnje mogu jedino da se odnose na to da dijete ima više smetnji. Primjera radi:

- ✓ intelektualne i tjelesne smetnje;
- ✓ intelektualne i smetnje vida i dr.

Važno je istaći da se u obzir ne uzima propratna smetnja koja je sastavni dio primarne smetnje. Ilustracije radi intelektualne smetnje često bivaju praćenje govorno-jezičkim smetnjama, jer gotovo da je rijetko dijete sa intelektulanim smetnjama koje ima čist izgovor, bogat rječnik i sl. Stoga, ovo ne treba tretirati kao kombinovanu smetnju.

Takođe, elementi emocionalne nezrelosti mogu biti sekundarna karakteristika nekih razvojnih smetnji (vida, sluha, intelektualnih smetnji...) i ne treba ovo posmatrati i definisati kao kombinovanu smetnju, tačnije interpetirati sastavnu karakteristiku smetnje kao njegovu kombinaciju.

Nadalje, ukoliko dijete ima poteškoće učenja i pokazuje i određene elemente emocionalne neadaptiranosti ne možemo govoriti o kombinovanoj smetnji, jer su u pitanju teškoće u razvoju nerijetko međusobno povezane.